

ПРОЦЕСИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОСТМОДЕРНІЗАЦІЇ В СИСТЕМНІЙ ДИНАМІЦІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті аналізується динаміка інституційних процесів глобальної трансформації в соціальних системах, структура і алгоритм функціонування розвитку демократії і самоорганізації, перспектив створення моделі прямого громадянського народовладдя та самоврядування. Досліджена специфіка стратегій індустріального і постіндустріального суспільного розвитку та трансформацій інститутів світового суспільства в умовах глобалізації. Аналізуються системні тенденції світової інституалізації та постмодернізації в контексті процесів глобального розвитку, їх рівні та форми. Розглядається вплив тенденцій глобалізації в умовах трансформації транзитивних систем.

Ключові слова: постмодерн, постіндустріалізм, модернізація, глобалізація, інституціоналізація, транзитивність, синергетичні принципи, системні трансформації.

Постановка проблеми та її актуальність. «Наше завдання – довести людям, що час, який ми переживаємо, дуже складний, але становище можна поправити. Від нас усіх залежить, чи буде лик Землі і наше обличчя потворними або прекрасними» (Ф.Т. Моргун) [5,16]. *Інституціоналізм* набирає силу як домінуюча точка зору на світ у контексті процесів глобалізації та економічного розвитку. Його ідейною засадою є постулат про невизначеність розвитку, яка приходить на зміну неокласичній визначеності, характерної для індустріального суспільства. Постулат невизначеності найтіснішим чином з'єднаний з ідеєю суб'єктивізації та індивідуалізації *постіндустріального суспільства*. Все це – дуже важливі компоненти нової парадигми, хоча вони і не вичерпують проблеми. Чи готова Україна до епохи *постмодерну*? Чи можна сподіватися, що постмодерн вийшов зі своєї початкової, стартової позиції і готовий асимілювати в свій просторово-часовий континуум суспільства, економіки, народи і держави? Україні теж доведеться прокладати шлях у постмодерн, додаючи свій досвід трансформації до світової економіки та світової історії.

Аналіз наукових праць, присвячених проблемі. Співвідношення соціуму, людини, держави і економіки – дуже складне теоретичне питання. Але з'ясування цього питання надзвичайно важливе і для вироблення стратегії інституційної трансформації, і для включення останньої в системну інституційну глобалізацію і практика не надасть тут однозначних підказок, як зазначається, зокрема, у працях П. Кругмана [8], Д. Стігліца [11], А. Неклесси [6], Р. Хілленбранда [8], В. Воронкової [2], В. Власова, О. Білоруса, В. Зінченка [10;12], Л.С. Євстигнеєвої [3], Ф. Моргуна [5], О. Лафонтена [9] та інших дослідженнях [2].

Основна мета і завдання. Аналізуючи реформи в Україні, ми постійно стикаємося з необхідністю зрозуміти їх зв'язок з глобалізацією, причому як в теоретичному, так і практичному планах. Із самого початку реформ Україна спиралася на світовий капітал і його структури – Міжнародний валютний фонд і Світовий банк, Паризький і Лондонський клуби. Принципове значення мала обумовленість кредитів реформами, адекватними формулою Вашингтонського консенсусу: лібералізацією внутрішньої економіки, включаючи експортно-імпортні відносини, при одночасному забезпеченні фінансово-грошової стабільності та відкритості економіки [9, с. 41]. Реалізація цих принципів почалася у надзвичайно жорстких умовах, коли експорт продукції сировинно-металургійного комплексу вже протягом багатьох років став основним джерелом поповнення.

Разом з тим цих надходжень хронічно не вистачає для загального економічного підйому. Необхідні серйозні структурні зміни, здатні компенсувати падіння валових накопичень і тим самим забезпечити позитивну динаміку. Саме вирішенню цих проблем і присвячене дослідження.

Виклад основного матеріалу. У будь-якого дослідника, який намагається вникнути у філософські аспекти становлення глобалізації та системи світової економіки, викликає незадоволення те, як теорія постмодерну пов'язує людину – духовну істоту – з двома іншими її іпостасями – природної та соціальної істоти. Пріоритет духовності та особистісного начала в людині не означає можливості вільно маніпулювати матеріальними, економічними та соціальними умовами існування. З точки зору соціальної філософії, глобалістики та економіки має бути більш чітко виявлено гармонізуюче ядро індивідуального духовного існування, без якого реалізація свободи волі (вибір) стає необґрунтованою або довільною.

Це тим більше необхідно, якщо на людину як творця історії сфокусована уся інституційна система суспільства. «Найбільша помилка людського суспільства протягом останніх двох століть полягає в тому, що фізиці, хімії, геології, механіці та іншим технічним наукам було дозволено відтіснити філософію і гуманізм на задвірки цивілізації», – відзначав Ф.Т. Морґун [5, 6]. Коли відсутній високий духовний горизонт особистості, суспільство втрачає значиму соціальну перспективу.

Економіко-господарська і соціально-історична панорама глобального соціуму і сучасної економіки, їхня інституційна система ще тільки складається, в них відбувається зіткнення корінних властивостей модерну і постмодерну. У цьому зіткненні, з одного боку, беруть участь старі «індустріальні» ідейні титани: *атеїзм* (у різних проявах монологізму і тоталітаризму), *раціоналізм* (у вигляді примату економіки на всіх рівнях світового співтовариства) і *матеріалізм* (у формах антропоморфізму). З іншого боку, в ньому беруть участь молоді титани постіндустріального суспільства, які ще тільки набирають силу: *релігійність* (у формах самоідентифікації цивілізації і розвитку конвергентних механізмів спілкування всіх рівнів і типів, виходячи з моделі діалогу), *інституціоналізм* (у вигляді занурення раціональних ринкових структур у синергетичний синтез об'єктивного і суб'єктивного, який тільки почав своє становлення) і «*глобалізація*» *особистості* (пріоритет духовної сфери індивідуального існування і пріоритет особистості в розвитку суспільства).

Постіндустріальне суспільство наука оцінює як *постмодерн*, на відміну від *модерну* (кінець XIX – середина XX століття) – *індустріального етапу історії*. У центрі постмодерну стоїть *масова особистість* – як духовна субстанція, тоді як ще зовсім недавно людина реалізовувала себе як природна і соціальна істота. Особистість володіє абсолютною свободою у прийнятті та неприйнятті культури і цивілізації, вона плюралістична у своїх діях і в своїй свідомості, вона – суб'єкт історії і як такий має творчий потенціал, вільно освоює всі досягнення культури: «людина-постмодерніст отримала щасливу можливість відчувати вільний політ в єдиному, не відає часових і територіальних кордонів «четвертому вимірі культури», про який не міг і думати її побратим епохи модерну» [4, с. 32].

Розрив між колишньою галузевою базою суспільного виробництва (нею були промислово-виробничий та інвестиційний комплекси галузей) і нинішньою базою (галузями сировинного, паливно-енергетичного комплексу) доходів бюджету призвів до нульової ефективності приватизації як з точки зору структурних перетворень суспільного виробництва, так і з точки зору його ефективності.

Нагадаємо: масова приватизація в Україні (95,6% підприємств – зараз недержавні) у промисловості принесла значне збільшення кількості підприємств. Однак у галузевому складі інвестицій мало що змінилося. Що стосується ефективності поточної виробничої діяльності, то тут сталося різке – у кілька разів – збільшення частки збиткових підприємств у всіх галузях народного господарства. Остання обставина значно погіршує загальний стан фінансової системи країни і збільшує навантаження на бюджет за поточним фінансуванням.

Уряди досить часто намагаються вийти з положення за допомогою нарощування зовнішньої заборгованості. Однак, ці заходи не ведуть до ефективної ринкової трансформації. Так, динаміка інвестицій в основний капітал виробничого призначення постійно знижується. Як відомо, до 60% виробничого промислового потенціалу не діє багато в чому через високий ступінь зношеності устаткування. Українське виробництво в зв'язку з цим уже знизило і продовжує знижувати свій технологічний рівень та втрачає

науково-технічний потенціал. До негативної картини стану суспільного виробництва потрібно додати падіння рівня життя. Майже чверть населення має доходи нижче прожиткового мінімуму, при тому, що й середній дохід перевищує його не більше, ніж в 2 рази [3, с.250]. Наведені цифри змушують думати не стільки про те, що проведена приватизація не дала очікуваних плодів, скільки про те, що її вплив на економіку заблоковано розривом між галузевою базою розвитку суспільного виробництва в тіньових формах внутрішнього ринку та галузевою базою бюджетних доходів.

Якщо розглянути проблему глибше, розірваний зв'язок між розподілом власності, з якого виникають усі імпульси розвитку, і розподілом реального, продуктивного капіталу, який сприймає такі імпульси і реалізує їх в певних параметрах економічного зростання [8, с. 16]. При цьому продуктивний капітал втратив свою власну цілісність: під крило фінансового капіталу пішов сировинний, паливно-енергетичний комплекс, що є галузевою базою бюджетних доходів. Решта галузей, перш за все інвестиційні, живуть в режимі спонтанного становлення ринку у формах тіньової економіки. Як вийти з даної ситуації? Піти назад від примату фінансового капіталу до пріоритету реального і переорієнтувати грошові потоки під наглядом держави з фінансово-грошового сектору у виробничий? Або йти до послідовного перетворення економіки в таку ринкову макроекономіку, базисом якої є фінансовий капітал?

Поставлені питання впритул підводять до проблеми *взаємозв'язку ринкової трансформації та глобалізації*, в рамках якої – на рівні її формул – відпрацьовується системоутворююча роль – уже іншим є питання, наскільки позитивною – фінансового капіталу в сучасній економіці. Перш ніж перейти до цього аспекту аналізу, затримаємося ще трохи на українській економічній ситуації. Нас цікавить більш точне визначення причин, за якими приватна власність виявляється не в змозі стати конструктивною основою суспільного виробництва.

По-перше, дрібний і середній бізнес у масі своїй спеціалізований на посередницьких функціях, що змушує його групуватися навколо великого фінансового або продуктивного капіталу і не дозволяє йому стати підставою для структурних перетворень економіки, а значить, і перетворитися на виробничу базу фінансового капіталу. Такою основою практично є поки тільки експортні галузі сировинного та паливно-енергетичного комплексу. Саме туди спрямований фінансовий капітал.

По-друге, великі сфери економіки, про які говорилося вище (з одного боку, експортний сировинний, паливно-енергетичний комплекс, з іншого – тіньовий інвестиційний), рухаються паралельно, будучи по-різному пов'язаними з обігом світового фінансового капіталу. Їх збирає в єдине ціле, використовуючи кошти бюджетної політики, держава, причому дрібний і середній приватний бізнес не відіграє ролі її сильного партнера. Український держбюджет ще з часів СРСР спирався на великі і найбільші підприємства, які створювали основні потоки до бюджету і з бюджету.

По-третє, становлення внутрішнього ринку на базі приватного капіталу передбачає позитивну і високу кореляцію із зростанням доходів населення, підвищенням споживчого попиту. Така кореляція у нас в країні відсутня. Зазначені особливості перехідної української економіки ставлять під сумнів можливість безпосередньо використовувати відомі формули глобалізації: Вашингтонський і пост-Вашингтонський консенсуси. Та обставина, що експортно-орієнтована модель розвитку дає негативні ефекти, робить неможливою послідовну реалізацію принципів відкритості трансформованої економіки, які передбачаються формулою Вашингтонського консенсусу. Що ж стосується бюджету, то він підтримує відцентрові тенденції сфери суспільного виробництва, тому пріоритет бюджету можна вважати таким, що суперечить формулі пост-Вашингтонського консенсусу.

Парадоксально, але соціально-економічна стагнація і низький рівень доходів населення органічно поєднуються з орієнтацією усіх сфер економіки на максимізацію доходів. По відношенню до критерію – максимуму доходів – нормативи накопичення та ефективності інвестицій – є вторинними, так само як і нормативи оплати праці, рівня особистих доходів і питомої ваги заощаджень у доходах, тобто це – підсумок розподілу доходів, які при тому не

інтегруються в чистий дохід суспільства. Як наслідок, внутрішній ринок втратив свій власний вартісної еквівалент і змушений використовувати потрійну валюту (євро, гривню і долар). У тій мірі, в якій механізм євро/доларового насичення пов'язаний з відцентровою структурою економіки, потрійна валюта фіксує ситуацію, що склалася і тим самим створює протипагу тенденції до відкритості економіки.

Таким чином, ситуація неадекватна не тільки вимогам *розвиненої ринкової макроекономіки*, але навіть *принципам класичного капіталізму*, коли економічним базисом був реальний (торгово-промисловий) капітал [11, с. 86]. У просторі його кругообігу і відбувалося інтегрування доходів (за своїм економічним змістом – фінансових величин) у вартісну категорію – чистий дохід суспільства. Здавалося б, саме ці принципи і покладені в методологічне підґрунтя відомих формул глобалізації, проте в них не введена необхідна функціональна передумова – **формування продуктивного капіталу як цілісності**. І в цьому полягає головна проблема вибору формули глобалізації для України. Простір формул обмежується абстрактною дилемою **«риннок-держава»**, реальні ж проблеми української перехідної економіки потребують розробки формули глобалізації, виходячи з дилеми **«капітал-держава»**.

Якщо ми переміщуємо центр пошуку формули глобалізації від першої до другої дилеми, то змінюються основні чинники, що визначають вибір. З одного боку. найважливішим фактором вибору формули глобалізації стає рівень розвитку промисловості і взагалі продуктивного потенціалу країни. З іншого боку. фундаментальне значення набуває розвиток фінансового капіталу, а, отже, і ступінь зрілості ринку як макроекономіки (*«грошової економіки»*) [8, с. 217]). Цей момент недостатньо оцінений теоретично, а разом з тим історичні епохи базуються кожна на своєму функціональному капіталі: становлення національних економік – на торгово-промисловому капіталі; глобалізація – на фінансовому капіталі.

Завдяки пануванню фінансового капіталу глобалізація повинна бути в принципі заснована на *конвергентних* (переговорних, партнерських, погоджувальних) відносинах суб'єктів світового ринку, включаючи держави. Так само конвергентними повинні б стати взаємодії економіки і держави на національному рівні. Мабуть, конвергенцію можна вважати третьою (після двох згаданих консенсусів) формулою глобалізації [9, с. 31]. Разом з тим увага до конвергентних механізмів розвитку світової економіки накопичується поволі. Це добре видно за роботою Римського клубу – засновника і лідера розробки глобальних прогнозів – всезростаючу роль став грати інституціональний ракурс прогнозування. У 1980 р. була сформована доповідь «Віхи і майбутнє», в якій знайшла своє відображення ідея єдності класичного та інституційного напрямків економічної науки. Автори побачили джерело стабільності в гармонії трьох частин: системи цінностей, форми політичного управління, економічної системи. У доповіді 1991р. синтез класики і інституціоналізму зміцнився, так як намітився синергетичний підхід до аналізу становлення світової економіки з урахуванням невизначеності і високого ступеня впливу факторів свідомості [11, с. 117].

З точки зору економіки, зануреної в процес глобалізації, важливо підкреслити, що перехід до постмодерну несе з собою ідею з'єднання особистості і масової індивідуальності. З цього випливає необхідність в міру розвитку цивілізації підвищення ступеня суб'єктності в соціумі і економіці, де людина може проявити себе вільно і відповідально через систему відносин громадянських дій і приватної власності: економічний суб'єкт є суб'єкт власності.

У політиці підвищення ролі людини та розвиток принципу суб'єктності означають поглиблення демократичних засад державного устрою. У соціальній сфері суб'єктність виражається в індивідуалізації суспільного існування людини і в персоніфікації суспільних зв'язків та реалізується через механізми громадянських інститутів. Нам видається, що цивілізаційна єдність економіки, демократичної держави та громадянського суспільства має в даний час значення наукової парадигми – антропологічну парадигму формування ідеології глобалізації. У цій парадигмі людина бачиться матеріалістичною раціональною мірою побудови космосу і суспільства, тобто природною і соціальною істотою.

Усе це яскраво виявляється в ході соціально-економічної і інституційно-громадянської трансформації в Україні. Головні її слабкості очевидні. Перш за все, ставка на активність тільки «нових українців». Це звужує поле масової участі в соціумі і економіці або, за прийнятою нами символікою, поле суб'єктності. Населенню пропонується чекати і терпіти, тобто відводиться роль *об'єкта політичного та економічного маніпулювання*. Ще більш неприйнятна монополізація суб'єктності державою, для якого усе й усі розглядається як предмет державного регулювання. У такій якості постає, наприклад, економіка, яка надається як суто раціональна система. Що ж стосується соціальних відносин держави з населенням, то тут, як у граматичному значенні: держава – «підмет», бюджет – «присудок», населення – «доповнення».

У відомому сенсі світовий ринок поглинає державу, використовуючи елементи державного управління (податкову, кредитно-валютну, митну політику, механізми регулювання цін, режим поведінки внутрішніх і зовнішніх інвесторів, фінансово-грошову стабілізацію, структурну політику тощо) в якості факторів системної конкуренції. Однак не можна повністю прийняти тезу, згідно з якою держава повинна у підсумку втратити свої позиції, оскільки економічна влада є правом на вибір. Вона перевершує політичну владу, «організуючу владу, тому що може користуватися нею як інструментом» [1, с. 32]. Може, у цьому випадку з'являється підстава говорити про економіку як про «владну систему координат»? Є загроза переходу влади до «неформальних конфігурацій приватного капіталу» та встановлення «міжнародного олігархічного режиму» [6, с. 35]. Напевно, для таких побоювань є підстави, але ситуація не фатальна.

По-перше, системна конкуренція передбачає маніпулювання саме державною політикою, тобто політикою, організованою в рамках національної держави у вигляді сукупності економічних, соціальних і політичних чинників функціонування ринку, і, отже, збереження національної держави як інституту.

По-друге, разом із глобалізацією не зменшується, а збільшується роль держави у підтримці ринкової конкуренції, при цьому відбувається структурне розділення світового та національного рівнів економіки і політики (наприклад, у формах «дворівневої структури торгово-політичних організацій» [7, с. 52]). Отже, глобалізація не послаблює, а, швидше, зміцнює позиції держави в її старій функції суб'єкта раціоналізації економіки і всіх інших сфер життєдіяльності.

По-третє, *держава доби постмодерну стає центром громадських інститутів*, пов'язуючи воєдино особистість, громадські преференції та їх реалізацію. У всьому світі зміцнюються позиції держави як в економіці, так і в суспільстві.

Разом з тим як один із напрямків розвитку тенденція до архаїки має досить сильні позиції. Прикладом може слугувати поширення масової культури, яка пригнічує серйозну творчість і, головне, що викликає прагнення держави бути зрозумілою і прийнятою масовою свідомістю незалежно від її рівня. У цьому сенсі до архаїки схильна і ідеологія реформ: абсолютно очевидно, що всерйоз приймати як базис економіки малий і середній бізнес, минаючи організуюче начало великого капіталу, – означає прагнути до того, щоб «сподобатися» суспільству, пристосуватися до примітивного економічного і політичного мислення. Точно так само зводити кризову ситуацію до впливу корупції – означає підмінити серйозну політику політиканством. Однак індивідуалізації громадських зв'язків і фрагментації соціальної сфери протистоїть тенденція до інтегрування останньої як структури формування суспільної свідомості, в якій суспільству належить перетворювальна функція, колективу – адаптаційна, індивіду – оцінювально-критична. У цій проблемі багато спірного – немає єдиної думки з приводу змісту суспільної свідомості, його механізмів. Але для нас важливий сам факт обговорення такої наукової постановки, яка дозволяє підходити до суспільства як до цілісності в сферах свідомості, де пріоритет особистості беззаперечний.

З одного боку, гіпотеза про соціальну інтегрованість потрібна хоча б тому, що економіка не може розвиватися в суспільстві, яке розпадається і дефрагментується. З іншого боку, заглиблюючись у суто економічну сферу стимулів та ініціатив, необхідно мати певні уявлення про діалектику об'єктивного і суб'єктивного, яка в сучасну епоху, як

ми це собі уявляємо, повинна бути розгорнута в ланцюжок переходів «об'єктивне-об'єктне-суб'єктне-суб'єктивне»[3, с. 100]. У даному ланцюжку категорій проглядається соціальний механізм постійного підвищення рівня індивідуального розвитку. У цьому відношенні дуже важливе ускладнення об'єктивного, виявлення його системних властивостей при переході від об'єктивного як абстрактного об'єкта, що протистоїть індивідуальній свідомості, до об'єктного, наповненого економічними формами, структурними рівнями, моделями економічного зростання і т.п., зверненого до діяльного суб'єкта. Не менше значення має співвіднесеність об'єктного з системою суспільних інститутів, які інтегрують компактні безлічі індивідів і перетворюють їх на суб'єктне. У цих умовах повернення до суб'єктивного, індивідуального передбачає професіоналізацію суспільства і формування самодіяльної колективності, вектор якої спрямований не на примітивізацію культури, а на розвиток її в складному соціально-історичному контексті.

Висновки. Разом з епохою модерну (для економіста це – епоха індустріального суспільства) закінчується і епоха «економічної людини», поставленої у повну залежність від ринкової стихії, коли «невидима рука ринку» управляє практично всіма аспектами життєдіяльності. Звідси не випливає, як це часто постулюється, що постмодерн є *постекономікою*. Просто економіка перестає бути вираженням стихійної залежності суб'єктивного від об'єктивного, тепер вона ту ж залежність виражає через механізми розвитку на засадах самоорганізації, тобто у формах спонтанного, неможливого без розгортання зазначеного вище чотирьохланкового ланцюжка «об'єктивне-об'єктне-суб'єктне-суб'єктивне».

Усталене в українській науковій літературі протиставлення ринку і держави, лібералізму і держави на принципах «або-або» хибне. Сучасна економіка немислима поза процесом глобалізації, але тим самим вона немислима і без держави як активного учасника ринку. ***Глобалізацію можна розглядати як новий тип інституалізації, в рамках якого не можна відокремити економічне від соціального та політичного.*** Тому для розуміння глобалізації та її зв'язку з ринковою трансформацією у предмет дослідження суто економічних проблем потрібно неодмінно включати їх соціально-політичний контекст. Історична панорама сучасної економіки ще тільки складається, відбувається зіткнення корінних властивостей модерну і постмодерну.

Для українського соціуму звідси впливають кардинальні проблеми.

По-перше, держава не зможе проводити реформи і трансформаційні перетворення, якщо вона як і раніше залишиться тільки суб'єктом раціоналізації економіки та суспільства. Сучасній державі потрібна її власна трансформація в інституційний центр, який би об'єднував демократичні інститути, що формують та реалізують громадські преференції, виходячи з примату духовних потреб людини. Науці потрібно дослідити діючі та потенційні структури й інститути, які здатні висловити економіку як систему суб'єктів діалогу з державою. Без цієї передумови не може бути досягнута повнота економіко-господарських перетворень.

По-друге, держава має освоїти *синергетичні принципи* поєднання класичного та інституційного підходів до суспільства й економіки. Таке ж завдання стоїть перед соціально-філософською та економічною теорією. Класична теорія розглядає ринок на його елементарному рівні як конкурентну взаємодію підприємств. Звідси ідеологія ринкової трансформації та глобалізації зводиться до концепції *ринку вільної конкуренції*. Саме в ній глобальна неоліберальна парадигма взагалі і українська держава зокрема, намагається знайти міру правильності проведених перетворень. Але як включити в економіку масового індивіда? Питання принципове, тому що практично мова йде про введення в економіку індивіда (а не підприємства) як елементарної клітинки ринку, яка й визначає граничні вимоги до нього. Чистий інституціоналізм не вирішує цієї задачі в силу тієї ж абстрактності, яка властива класичному напрямку: підприємство прирівнюється до суб'єкта господарювання, а останній – до реального індивіда. Логічно з цього випливає можливість доповнити концепцію ринку.

Разом з тим, те крило *неоінституціоналізму*, яке взяло як свій предмет структурні рівні в економіці та їхні установи, дуже близьке до синергетичної методології економічного аналізу. *Синергетичний підхід* повною мірою з'єднує класику та інституціоналізм, так як він

відкриває світ квантової природи соціально-історичного розвитку та адекватні їй форми системної еволюції. Її приватним випадком можна вважати перехід системної інституційної глобалізації, що спирається на науково-технологічний та інтелектуальний потенціал, перехідні структури і соціальну енергію, яка накопичується в ході спонтанних суспільних перетворень.

По-третє, поки не цілком ясні механізми, що забезпечують автономність людини в соціумі, економіці та державі, без чого неможливий пріоритет особистості в розвитку суспільства [Див.: 1; 2; 12]. Ця глобальна тенденція не може бути доведена без вивчення системних властивостей суспільства, що охоплюють в єдності розвиток ринку, держави і суспільства в напрямку інституціоналізму.

У зв'язку з цим інституційна глобалізація має не тільки просторовий сенс світової економіки і соціуму, а й моральний: складно влаштована економіка та світовий соціум не може бути освоєна примітивним суспільством.

Література

1. Брок Д. Экономика и государство в эпоху глобализации/ Д.Брок // Политэкономист. –1997. – №3-4. – С. 27-34.
2. Воронкова В.Г. Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-антропологічні виміри): [Наукова монографія]. / В.Г.Воронкова. – Запоріжжя: РВВ ЗДІА, 2008. – 250 с.
3. Евстигнеева Л. Проблема синтеза общеэкономической и институционально-эволюционной теорий / Евстигнеева Л. // Вопросы экономики. –2008. –№ 8. – С. 97-113.
4. Кравченко С.А.Социология модерна и постмодерна в динамически меняющемся мире. –М.: МГИМО, 2007. –264 с.
5. Моргун Ф.Т. Руководители держав, не бойтесь быть святыми / Ф.Т.Моргун //Органічне виробництво і продовольча безпека. – Житомир:Вид-во «Полісся», 2014. – 536 с. – С.4-18.
6. Неклеса А. Конец цивилизации, или Конфликт истории? / А. Неклеса //Мировая экономика и международные отношения. –2009. –№ 3. –С.35-39.
7. Хиллебранд Р. Глобализация экономики: последствия международной конкуренции территориальных условий хозяйствования для экономической политики// Politekonom. – 2007. – № 3-4. –С. 35-56.
8. Krugman P. The Return of Depression Economics and the Crisis/ P. Krugman. –NY:First Edition, 2009. – 224 p.
9. Lafontaine O. Keine Angst vor der Globalisierung.-Berlin: J.H.W.Dietz , 2009. – 352 s.
10. Sintschenko V. Die postmodernen Tendenzen der globalen Entwicklung wie die Form des modernen Nachimperialismus//Vědecký průmysl evropského kontinentu. –2012. – Díl 11. –Praha. – S.23-27.
11. Stiglitz J.E. Globalization and Its Discontents.-NY:W.W.Norton, 2003. –304 p.
12. Zinchenko V. Institutional Aspects of Globalization and Regionalization in the Context of the Transformation of Society/ V. Zinchenko // Journal of Social Sciences and Humanities. – Vol. 1, No. 4, 2015. – P. 415-421.

Literatura

1. Brok D. Экономы`ка у` gosudarstvo v эпоху globaly`zacy`y` / D.Brok // Poly`tэkonomy`st. –1997. – #3-4. – S. 27-34.
2. Voronkova V.G. Filosofiya gumanisty`chnogo menedzhmentu (social`no-antropologichni vy`miry`): [Naukova monografiya]. / V.G.Voronkova. – Zaporizhzhya: RVV ZDIA, 2008. – 250 s.
3. Evsty`gneeve L. Problema sy`nteza obshheэkonomy`cheskoj y` y`nsty`tucy`onal`no-эvolуcy`onnoj teory`j / Evsty`gneeve L. // Voprosy эkonomy`ky`. –2008. –# 8. – S. 97-113.
4. Kravchenko S.A.Socy`ology`ya moderna y` postmoderna v dy`namy`chesky` menyayushhemsya my`re. – M.: MGY`MO, 2007. –264 s.
5. Morgun F.T. Rukovody`tely` derzhav, ne bojtes` byt` svyaty`my` / F.T.Morgun //Organichne vy`robnyc`tvo i prodovol`cha bezpeka. – Zhy`tomy`r:Vy`d-vo «Polissyа», 2014. – 536 s. – S.4-18.
6. Neklessa A. Konecz cy`vy`ly`zacy`y`, y`ly` Konfly`kt y`story`y`? / A. Neklessa //My`rovaya эkonomy`ka y` mezhdunarodny`e otnosheny`ya. –2009. –# 3. –S.35-39.
7. Хy`llebrand P. Globaly`zacy`ya эkonomy`ky`: posledstvy`ya mezhdunarodnoj konkurency`y` terry`tory`al`ny`x uslovy`j hozyajstvovany`ya dlya эkonomy`cheskoj poly`ty`ky`// Politekonom. – 2007. – # 3-4. –S. 35-56.
8. Krugman P. The Return of Depression Economics and the Crisis/ P. Krugman. –NY:First Edition, 2009. –224 r.
9. Lafontaine O. Keine Angst vor der Globalisierung.-Berlin: J.H.W.Dietz , 2009. – 352 s.
10. Sintschenko V. Die postmodernen Tendenzen der globalen Entwicklung wie die Form des modernen Nachimperialismus//Vědecký průmysl evropského kontinentu. –2012. – Díl 11. –Praha. – S.23-27.

11. Stiglitz J.E. Globalization and Its Discontents.-NY:W.W.Norton, 2003. –304 r.
12. Zinchenko V. Institutional Aspects of Globalization and Regionalization in the Context of the Transformation of Society/ V. Zinchenko // Journal of Social Sciences and Humanities. – Vol. 1, No. 4, 2015. – R. 415-421.

Viatcheslav Subbotin

**Modernization processes and prospects for post-modernization
in the system dynamics of globalization**

The article analyzes the dynamics of the institutional processes of global transformation in social systems, the structure and functioning of the algorithm for the development of democracy and self-organization, the prospects of creating a model of direct democracy and civilian government. Social, institutional and public management system, organizations and educational institutions should create educational and professional educational environment to, implementing education and training, to mobilize creativity, rather than simply provide the imposition of administrative standards, social, educational and training standards, as provided old traditional pedagogical paradigm. Traditional paradigm – is to control, education and training, the new «integrative global paradigm of social philosophy, education, training and management», which is developing a social philosophy of education – to teach social responsibility and moral value of social work, self, develop and learn. Model of social care and philosophy, embodied in the program of social development and learning, mostly meant to teach people how to lead an independent and original research themselves, society and knowledge systems. At the same time, these models and programs should not be separated either from individual-collective system of moral and social values, theoretical and applied training, nor from further use of the acquired values, norms and habits in daily life, science, or in the workplace, in all social institutions.

The article presents the study of conceptual models of social philosophy on a combination of economic efficiency and fairness in the distribution of income, current global trends in social and economic systems. The social philosophy is, in this case, on the one hand, part of the socio-philosophical science, and on the other – makes it possible to understand the hidden nature of certain critical trends in society and the state in the global context of the world of social transformation, today's economy and politics. Investigated specific strategies for industrial and postindustrial social development and transformation of the institutions of the international community in the context of globalization.

Analyzes trends in the global system and the institutionalization of post-modernization processes in the context of global development, their levels and forms. The influence of globalization trends in the transformation of transitive systems.

Keywords: postmodern, post-industrialism, modernization, globalization, institutionalization, transitive, synergetic principles, system transformation.

Надійшла до редакції 18.09.2017 р.